

Over de Aziatische Kleine Goudplevier *Pluvialis fulva* als doortrekker in Friesland

Uit gesprekken met oude wilsterflappers die in vroegere jaren in het jachtseizoen beroepshalve de wilstervangst bedreven, kwam mij veelvuldig ter ore dat naast de gewone Goudplevier *Pluvialis apricaria* in het laatst van het vangseizoen met vorstinval ook een kleinere soort "wilster" werd gevangen, die met de volksnaam "lytse swarte" (kleine zwarte) werd aangeduid. Opmerkelijk was de grote mate van overeenstemming van kenmerken als verenkleed, gedrag, conditie en tijdstip van doortrek die deze veldmensen, die verspreid over geheel Friesland actief waren en onderling nauwelijks contact hadden, gebruikten om deze wilster aan te duiden.

Ook Eenshuistra (1973) maakt melding van deze "kleine" goudplevier, eveneens naar informatie van oudere wilsterflappers. Een vergelijking met de literatuur deed mij vermoeden dat deze vangsten mogelijk betrekking konden hebben op de Aziatische Kleine Goudplevier. Deze wordt sinds kort als een aparte soort beschouwd naast de (Amerikaanse) Kleine Goudplevier *P. dominica* (Knox 1987). Naar aanleiding van deze bijzondere vangsten ben ik met een meer diepgaand onderzoek begonnen om de mogelijke juistheid van deze vangsten van Kleine Goudplevieren te onderbouwen.

Aan wilsterflappers die mij eerder hadden overtuigd van vangsten van de Kleine Goudplevier, heb ik in 1985 een bezoek gebracht en hen uitvoerig laten vertellen over die vangsten. Vervolgens heb ik dit herhaald in 1987, maar nu heb ik deze gesprekken vastgelegd op een geluidsband, welke als documentatie bewaard zal blijven in het Fries Natuurmuseum. Van de verschillende interviews met deze elf wilsterflappers, die een gemiddelde leeftijd van 71 jaar hadden, is al een uitgebreide publikatie verschenen (Jukema 1987). Deze bijdrage is een korte samenvatting van de bevindingen over lichaamsgrootte, verenkleed, vlieggedrag, conditie en tijdstip van doortrek.

Gevoelsmatig werd geconstateerd dat de gevangen "lytse swarten" opvallend kleiner waren dan de gewone wilsters. In eerste instantie werd dit direct al ontdekt bij het verwijderen uit het slagnet. De "lytse swarten" konden door hun geringere lichaamsgrootte veel beter door de mazen van het net worden gehaald. Bij een gemengde vangst wer-

den eerst de "lytse swarten" eruit gepakt om te voorkomen dat de vogels kans zagen te ontglippen. De grootte werd door twee wilsterflappers respectievelijk op 20-25% en op een derde kleiner geschat. Deze geschatte grootte lijkt samen te vallen met de gepubliceerde beschrijvingen in Glutz von Blotzheim *et al.* (1975). Bij het zelf consumeren door de wilsterflappers bleek ook het "boutsje" (borstbeen) kleiner.

In vergelijking met de gewone Goudplevier gaf deze "lytse swarte" in zijn totaliteit een veel donkerder indruk. Vooral de borst en buik werd als donkerder en vuilgrijs omschreven, en geredeneerd werd dat de vogels mogelijk uit het slijk van het wad vandaan kwamen of waren besmeurd met drek van landbouwgronden, of dat het te wijten was aan het feit dat zij van de veengronden kwamen of van ashopen. Zonder zich bewust te zijn van het belangrijke verschil van de kleur van de onder-vleugeldekveren werd door een wilsterflapper opgemerkt dat zij onder de vleugels ook grijs waren. Hierdoor werden zij bij uitzondering op de wip gebruikt, daar zij bij het fladderen minder op zouden vallen dan de gewone wilsters met hun witte ondervleugels. De rugveren werden ook omschreven als donkerder, maar met meer opvallende gouden stippen. In dit verband spreken Glutz von Blotzheim *et al.* (1975) ook van een sterker en levendiger goudgeel gesprengelde rug. Sommige vangers gaven deze wilsters de bijnaam "swarte petsjes". Dit vond zijn reden in het feit dat de Kleine Goudplevier een opvallend lichte wenkbrauwstreep heeft, en op die manier de indruk wekt een zwart petje te hebben.

Eensluidend was de mening dat deze "lytse swarten" een razendsnelle en onstuimige vlucht hadden, ontzettend wendbaar en beweeglijk waren, en dat zij meestal in compacte groepen vlogen. Dit gedrag werd vergeleken met dat van de Bonte Strandloper *Calidris alpina*.

Een opvallende overeenkomst was de constatering dat zij moddervet waren, en dat zij rond, bol, zacht en compact aanvoelden. Door twee wilsterflappers werden Goudplevieren geregeld zelf geconsumeerd. Door de grote hoeveelheid aanwezig vet bij de "lytse swarten" werd het veren plukken erg bemoeilijkt, maar vooral door de onsmakelijkheid van het vet, als tranig omschreven, werd het vet er eerst afgesneden, of werd de vogel gegrild om op die manier het overtollige en niet smakelijke vet kwijt te raken. Deze relatieve grote vetvoorraden zijn vaak aangetroffen bij steltlopers die grote af-

standen moeten afleggen. De Kleine Goudplevier is waarschijnlijk de steltloper die de langste non-stop vluchten maakt.

De "lytse swarten" werden altijd in het laatst van het vangseizoen gevangen, in de meeste gevallen na enige vorstdagen, wanneer de gewone Goudplevieren al waren doorgetrokken. Verschillende wilsterflappers vertelden mij dat het dikwijls voorgevallen was dat er al werd geschaatst op de dichtgevroren sloten, wanneer men in het veld stond om de laatste trekkers te bemachtigen. Werden er dan "lytse swarten" gevangen, dan wist men zeker dat het snel met de trek was afgelopen. Een flapper uit Hindelopen, die vlak tegen de toenmalige Zuiderzee aan ving, vertelde dat in het laatst van december met enige dagen harde noordwestelijke winden en de daardoor hoge tijen, de "lytse swarten" ook met de Bonte Strandlopers binnendijs kwamen.

Wanneer men de beschrijvingen vergelijkt van deze elf onafhankelijke vangers, die geen enkele aantekening over vangsten of tijdstippen daarvan maakten, geen weet hadden van de topografie van verenkleden en ook op geen enkele manier bewust waren van deze bijzondere vangsten, dan is het verbazingwekkend hoe groot de overeenkomsten zijn tussen de verschillende verklaringen en hoe zij in overeenstemming zijn met de recente literatuur (bijvoorbeeld Glutz von Blotzheim *et al.* 1975, Hayman *et al.* 1986). Daarom ben ik ervan overtuigd dat, hoewel volgens de *Avifauna van Nederland* (CNA 1970) er slechts twaalf vondsten en één waarneming bekend zijn, er aanzienlijke aantallen Kleine Goudplevieren in vroeger jaren moeten zijn gevangen, en daaruit volgend dat met vorstinval een niet gering aantal moet zijn doorgetrokken. Een mogelijke verklaring voor het zo laat doortrekken, kan zijn dat zij sterk zijn gebonden aan getijdengebieden als foerageerplaats en zich daardoor het langst konden handhaven met vorstinval. In dit verband is het opmerkelijk dat Hayman *et al.* (1986) erop wijzen dat *Pluvialis fulva* meer dan de twee andere Goudplevieren in getijdengebieden foerageert. Ook tijdens een recente expeditie langs de kusten van ZO-Azië (Thailand en Maleisië) bleek dat het echte wadvogels zijn die zich hoofdzakelijk met schelpdieren voeden (C. Swennen).

Hoewel de trekroute van de Aziatische Kleine Goudplevier grotendeels langs de kusten van Oost-Azië ligt, is het denkbaar dat vanuit het broedgebied waar de gewone en de Aziatische Kleine Goudplevier elkaar overlappen, de Kleine Goudplevieren meetrekken met de gewone Goudplevier langs de Oostatlantische trekroute. Een verklaring voor het uitblijven van vangsten van de Kleine Goudplevier in recente tijden is niet voorhanden. Wel is het aantal vergunningen voor het vangen aanzienlijk ingekort, en nu bovendien het vangen meer een recreatieve bezigheid is geworden, wordt het onder extreme omstandigheden, zoals vorst,

niet meer uitgeoefend. De vorstperiode was juist de tijd met de grootste kans om "lytse swarten" te vangen. Mogelijk kunnen ook in de westelijke broedpopulaties veranderingen hebben plaatsgevonden en ook is het niet ondenkbaar dat de trekroute naar de zuidelijke overwinteringsgebieden is verlegd.

Summary *On the Pacific Lesser Golden Plover *Pluvialis fulva* as a migrant in Friesland*

Interviews with eleven part time professional catchers (average age 71) of Golden Plovers in the province of Friesland suggest that these people trapped considerable numbers of Pacific Golden Plovers *Pluvialis fulva* in the first half of this century. They called this golden plover "little dusky plover". Their independent descriptions of plumage, body condition, time of occurrence, and flight behaviour agree with each other. Their reports are in accordance with the current literature on the Pacific Golden Plover. The plovers were mainly caught just for the first cold spell in the autumn, at a moment that the majority of Golden Plovers *P. apricaria* had left the province. In recent years, there are no records. The reason for its absence now can not be given.

Literatuur

- COMMISSIE VOOR DE NEDERLANDSE AVIFAUNA 1970. Avifauna van Nederland. Brill, Leiden.
- EENSHUISTRA O. 1973. Goudplevier en wilstervangst. Fryske Akademy, Leeuwarden.
- GLUTZ VON BLOTZHEIM U. N., BAUER K. M. & BEZZEL E. 1975. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, 6/1. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- HAYMAN P., MARCHANT J. & PRATER T. 1986. Shorebirds: an identification guide to the waders of the world. Croom Helm, London.
- JUKEMA J. 1987. Was de Kleine Goudplevier (*Pluvialis fulva*) eens een talrijke doortrekker in Friesland? Vanellus 40: 84-99.
- KNOX A. 1987. Taxonomic status of "Lesser Golden Plovers". Br. Birds 80: 482-487.

J. Jukema,
Haerdawei 44, 8854 AC Oosterbierum

Ringvondst van een Oehoe *Bubo bubo* in Twente

Dank zij mijn werk voor particuliere landgoederen in Twente kwam ik een interessante ringvondst op het spoor. De op Twickel werkzame jachtopziener J. H. Spijkerman vertelde mij dat zijn zwager B. Markslag eind 1984 langs rijksweg E8 bij Rijssen de resten van een zeer grote roofvogel of uil had gevonden; volgens Markslag van een arend, volgens Spijkerman van een Oehoe! Om het verhaal nog intrigerender te maken: de vogel was geringd...

Op mijn verzoek werd het ringnummer aan mij doorgegeven: Vogelwarte Helgoland 15272. Nadere bijzonderheden van de ringcentrale lieten lang